
land and buildings, obtained financial backing for building construction, advertised and competed for clients, and won approval of the medical community. In their hospitals, sisters served as administrators, department heads, and trustees. They established bonds with patients, local governments, industrial companies, medical schools, and church authorities.⁷

Op financiële gronden beperkten de zusters hun zorg niet tot de armen, maar namen ze ook betalende patiënten op die desgewenst hun eigen dokter konden laten komen en in een deftig gemeubileerde kamer logeerden. Deze patiënten vormden de belangrijkste inkomstenbron voor de katholieke ziekenhuizen. Ook sloten zusters contracten met gemeenten voor de verpleging van armlastige patiënten en met spoorweg- en mijnbouwmaatschappijen voor de verpleging van hun personeel. In andere gevallen sloten congregaties leningen af om de nieuwbouw of uitbreiding van hun ziekenhuizen te financieren.

Omdat de Amerikaanse literatuur een veel grootschaliger en dynamischer wereld dan de Nederlandse katholieke ziekenhuizen beschrijft, zijn er op het eerste gezicht weinig aanknopingspunten. Twee thema's vallen niettemin op:

1. de zelfstandigheid en het ondernemerschap van zustercongregaties;
2. de enigszins verongelijkte polemiek tegen de protagonisten van protestantse ziekenzorg.

Ad 1. In de Nederlandse literatuur vormt het ondernemerschap van congregaties geen thema. De belangrijke beslissingen worden doorgaans door mannen, geestelijken en leken, genomen. Een enkele keer onderhandelde een congregatiebestuur met de gemeente over de bouw van een nieuw ziekenhuis, maar ook toen was de geestelijk adviseur steeds in de buurt.⁶ Toch moesten die congregaties zonder regelmatige inkomsten het hoofd boven water houden én in nieuwbouw investeren. Door een combinatie van giften en armoede lukte dit zolang er geen grote investeringen nodig waren, maar toen het ziekenhuis zich in de twintigste eeuw omvormde tot een medisch behandelcentrum, stuitte deze strategie op zijn grenzen. Een uitweg uit de dreigende impasse was de uitbreiding van de sinds 1900 bestaande ziekenfondsverzekering tot ziekenhuisverpleging, maar dat gebeurde pas rond de Tweede Wereldoorlog.

Het lijkt me een relevante vraag te onderzoeken of de Nederlandse congregaties op het punt van zelfstandigheid en ondernemerschap inderdaad zo ver afweken van hun Amerikaanse zusters, of dat auteurs hiervoor geen aandacht hebben gehad. Het is in elk

⁶ Wolf, Elisabeth, 2002.